

Palaute – ruusuja ja risuja

Kaikkiaan 104 vastaajaa antoi palkkiotiedustelun lopussa palautetta, joka yleensä liittyi joko varsinaiseen palkkiotiedusteluun tai toimialan yleiseen nykytilaan.

Lama vei joiltain työt ...

Seuraavat havainnot kuvastavat hyvin sitä henkeä, mikä oli havaittavissa yleislinjana suurimmassa osassa annettua palautetta.

Lama on vaikuttanut selvästi työtilanteeseen viimeisimmän 12 kuukauden aikana. Erittäin monet kertoivat, että työt ovat joko loppuneet kokonaan tai vähentyneet merkittävästi. Ansiokehitys koettiin hyvin matalaksi, olemattomaksi tai taantuneeksi, minkä lisäksi monilla oli kokemuksia siitä, ettei myöskään yli-, ilta- tai kiiretöistä makseta erikseen. Olipa kokemus siitäkin, että SKTL:n edelliseen palkkiotiedusteluun pohjautuen on vaadittu alennuksia siksi, että käännösten hintataso on halventunut vuodesta 2006!

Sopii pohtia, haluavatko opiskelijat jatkossakin opiskella kääntäjiksi ja tulkeiksi, vai tullaanko alalle tulevaisuudessa muuta kautta. Onko pelättävissä, että tällä menolla laadukkaat käännösyrittäjät ajetaan alalta ja käännökset ovat vastedes opiskelijoiden ja muiden kokemattomien ja/tai ammattitaidottomien ”kääntäjien” tekemiä? Jotkut kertoivat tehneensä jo ratkaisunsa: *”Olen lopettanut työt taloudellisesti kannattamattomana.”* *”Olen hakenut opiskelupaikkaa ja onneksi saanut.”*

... osa sen kun porskuttaa

Vaikka suurimman osan negatiivisesta palautteesta antoivat sellaisten (suurten?) käännöstoimistojen alihankkijat, jotka tunsivat joutuneensa liian tiukkoihin ja kannattamattomiin toimitusehtoihin, tämä ei ole kaikkia vastaajia koskeva ongelma. Kun on asiantunteva, osaa neuvotella, pitää puolensa ja perustella, toimeksiantoehtoihin voi vaikuttaa. *”Käännöstoimistoille voi tehdä aina vastatarjouksen, joka järkevissä toimistoissa yleensä myös hyväksytään, koska niissä ymmärretään laadun ja ammattikäntäjien päälle”,* kiteytti eräs työmääräänsä ja tulotasoonsa hyvin tyytyväinen vastaaja.

Tyytyväisimpiä vastaajia olivatkin juuri ne, jotka päättäväisesti kieltäytyivät kohtuuttomilta tuntuvista vaatimuksista ja pilkkahintaan tarjotuista toimeksiannoista. Työmäärä ja –tahti olivat hallinnassa, samoin hintataso. Hintataso voi olla jopa suhteellisen korkea, mutta asiakkaat eivät silti valita, kuten eräs vastaaja kertoi.

Hintakaruselli

Saimme palautteessa myös kuvauksia siitä, miten toimeksiantajapuoli yrittää saada hintoja alas. Erään vastaajan kokemuksen mukaan hänelle tarjottiin tekstiä, joka hänen mielestään oli vaikea, mutta toimeksiantajan luokituksen mukaan vaikeustasoltaan ”general.”

Hintakilpailun kiristyttyä töitä on myös yritetty siirtää itärajan taakse. Mielenkiintoinen piirre on se, että virolaiset käännöstoimistot ovat alkaneet kysyä tarjouksia englanti - suomi –käännöksistä. Ainakin yhdessä tapauksessa kilpailukierroksella oli onnellinen loppu: kollega rajan takana ei ehtinyt tehdä kaikkia hamuamiaan käännöksiä, jotka lopulta sai tehtäväkseen Suomessa hän, joka ne oli ensin menettänyt. Paljonko tällaisessa ”ping-pong –kruisailussa” ehditään panostaa laatuun, jos tekstit lähetetään ensin Suomesta Kiinaan tai Viroon, josta ne sitten kulkeutuvat takaisin Suomeen käännettäviksi ja samaa reittiä takaisin? Jos mukaan lasketaan koordinaattorien käyttämä työaika, onko tällainen ristiretkeily edes kannattavaa?

Asiakkuussuhde ja hinnoittelu

Jos kääntäjän mielestä palkkio on liian alakanttiin, toimitusaika epäinhimillinen, rajaton vastuu yritetään siirtää kääntäjälle, toimeksiantaja vaatii liian tiukkaa kilpailukieltoa, osa sanoo napakasti ”ei”. Tällaisesta työstä kieltäytyminen ei myöskään johdonmukaisesti aina katkaise asiakassuhdetta. Todistettavasti siis on olemassa myös sellaisia käännöstoimistoja, jotka ovat valmiit maksamaan hyvästä laadusta, eivätkä pidä kääntäjää mekaanisena käännöskoneena tai käännöskoneen käyttäjänä.

Palkkiotiedustelun tulosten perusteella palkkiotaso ja käännösten määrä eivät välttämättä korreloi keskenään. Hintahaitarin ylärajoilla töitä tekevällä voi olla paljonkin töitä ja reilusti alle kymmenen senttiä/sana kääntävällä viikkotuotanto voi olla hyvinkin vähäinen.

Mikäli toimeksiantajalta tulee paljon töitä, hieman muita alempi hintataso oli joillekin hyväksyttävää, koska töiden määrä kompensoi hintatasoa.

Kääntäjä – toimeksiantaja –suhdekiemuroita

Joidenkin käännöstoimistojen ota tai jätä –tarjouspolitiikan lisäksi toinen palautteessa selvästi esiinnoussut asia oli liian tiukaksi koettu kilpailukiello, jonka seurauksena ainakin jotkut ovat kieltäytyneet jatkamasta yhteistyötä käännöstoimiston kanssa.

Kun asiakkaina on sekä suoria asiakkaita että käännöstoimistoja, joiden kanssa ei juuri voi neuvotella palkkioista, tilanne johtaa töiden priorisointiin. Etusijalla ovat omat suorat asiakkaat ja sitten vasta käännöstoimistot - hintajärjestyksessä.

Jotkut vastaajat pitivät suoraa kontaktia asiakkaaseen niin tärkeänä, että suostuivat tekemään käännöksiä ainoastaan suorille asiakkaille. Jos suoria asiakkaita ei vielä ollut, tavoitteeksi mainittiin keskittyminen suorien asiakkaiden hankkimiseen.

Saimme myös sellaista palautetta, että ulkomaiset käännöstoimistot maksavat parempia taksoja kuin kotimaiset suuret käännöstoimistot, ja myös kääntäjien kohtelu on asiallisempaa ulkomaisissa käännöstoimistoissa. Suomessa koordinaattorit eivät jaksakaan olla ystävällisiä kääntäjille ja painostavat aikataulun kanssa enemmän kuin ulkomaiset toimistot, joilta löytyy enemmän joustoa sekä hinnan että palautusajan suhteen. Myös ulkomaisilta käännöstoimistoilta saatavat työt saattoivat olla mielenkiintoisempia tai paremmin omaa erikoisalaa vastaavia.

Jos asiat koetaan näin, onko tämä järkevä kehityksen suunta? Koska tulee pää vetävän käteen? Ovatko kaikki asiakkaat tyytyväisiä saamaansa palvelun laatuun? Tässä kohdoin on taas hyvä muistuttaa SKTL:n ja SKTOL:n yhdessä hyväksymästä yhteistyösuosituksesta ja alihankintasopimusmallista, joka löytyy SKTL:n verkkosivuilta (Kääntäjän ja tulkin työkalupakki).

Laskuoppi, hoi!

Kannattaa laskea omat taksansa erilaisin hinnoitteluperustein, sillä sana- ja riviveloituksella tulos voi olla yllättävänkin erilainen. Myös sanahinta laskettuna lähde- tai kohdekielen teksteistä tuottaa erilaisen tuloksen. Mikäli matematiikka ei satu olemaan intohimo, suosittelemme lukemaan toiminnanjohtaja **Liisa Leppäsen** kirjoittaman artikkelin ”Kustannuslaskentaa matematiikkakammoisille”, joka voi lukea SKTL:n verkkosivuilta (Kääntäjän ja tulkin työkalupakki).

Palkkiotiedustelun tekijöiden hajatelmiä

Tämänkertaisessa palkkiotiedustelussa oli mukana 20 kieliparia. Tiedustelun ulkopuolelle jäi monia käytössä olevia kielipareja, mistä tietenkin saimme palautetta. Tietojen käpistelyn vähentämiseksi pyysimme muuntamaan sivuhinnat rivi hinnoiksi.

Meiltä toivottiin myös selvitystä juridisten tekstien käännösten hintatasosta, hintoja eriteltyinä sekä merkki- että kirjanpohjaisella veloituksella, käännöstoimistojen lisäksi mahdollisten muiden töiden tarkempaa erittelyä jne. Nämä kaikki tiedot varmasti laajentaisivat ammattitietoutta, mutta kaikkien näiden mukaan ottaminen palkkiotiedusteluun pidentäisi tiedustelua eksponentiaalisesti. Tällaisenaankin palkkiotiedustelussa oli 249 kysymystä.

Ammatilliseen taustaan liittyviä tekijöitä (sukupuolen, koulutuksen, erikoisalan tai alallaolovuosien merkitys palkkiotasoon) kartoitimme aiemmassa palkkiotiedustelussa, siksi niitä jätettiin nyt pois.

Saamamme ehdotus oman ja toimeksiantajan käännösmuistin erottamisesta käännösmuistialennuksia tutkittaessa oli mielenkiintoinen ja se tutkitaan kun asia seuraavalla kerralla otetaan tarkasteltavaksi.

”Voisiko kyselyn toteuttaa ammattilainen?”

Kakkosjaoston palkkiotiedustelu on kiharaisempi kuin muiden jaostojen. Lukuisten kieliparien lisäksi on käytössä lähde- tai kohdekielinen sanahinta, rivihinta, sivuhinta (merkki- tai kirjainperusteinen), tuntihinta, lisäksi hintoihin vaikuttavat mahdolliset alennukset, korotukset ja lisäpalvelut. Saimme joitain ehdotuksia yksittäisten kohtien rakenteen parantamiseksi. Tarkemmin ajatellessa ne kuitenkin tuntuivat kuin olisi pakkasessa laskenut housuihinsa – tuloksena vain hetken helpotus, mutta koko yhtälö pysyi yhtä monimutkaisena kuin ennenkin. Minkälainen rakenne koko palkkiotiedustelussa pitäisi olla, jotta kaikki em. tekijät saisi kartoitettua mahdollisimman perusteellisesti lyhyessä ja selkeässä muodossa ilman pitkiä ohjeita ja vähin kysymyksin, siinä riittää paljon pähkäiltävää vielä seuraavienkin palkkiotiedusteluiden suunnittelijoille.

Tiedustelun ulkoasusta saimme palautetta. Myös meidän mielestämme ulkoasussa oli parantamisen varaa. Olisimme halunneet käyttää tiettyjä ominaisuuksia (esim. lukemisen helpottamiseksi ohjeistus eri tekstityypillä kuin kysymykset/vastaajan toimintaa edellyttävät kohdat; älykäs ohjaus sivunsiirtoihin, jolloin ensimmäisellä sivulla olisi ollut lista kielipareista, minkä jälkeen avautuisi vain ko. parit sisältävä sivu; kenttien lukitseminen siten, että esim. hintaa kysyvään kenttään voi kirjoittaa ainoastaan numeroita jne.), mutta kyselyn Webropol-laadintaan käytettävää resurssit ja tuki olivat rajalliset eikä tiedustelun laatijoilla ole koulutusta eikä käyttöoikeutta Webropol- tiedustelujen luontiin.

Ennen palkkiotiedustelun suunnittelun aloittamista kävimme tutustumassa erääseen toiseen raportointityökaluun ja ehdotimme liitolle sen hankkimista, koska siinä mielestämme esim. ristiinselaus olisi toiminut kätevämmän (ilmoitti myös todellisten vastaajien lukumäärän, joiden kesken ristiintaulukointi on tehty, mikä vähentäisi manuaalisen käpistelyn määrää), mutta vaihto ei tässä vaiheessa ollut mahdollista.

Palkkiotiedustelut on tähän asti tehty vapaaehtoisvoimin, koska jaostolla/liitolla ei ole ollut ainakaan toistaiseksi varaa teettää tiedustelua ammattilaisilla. Nykyläajuudessaan palkkiotiedustelu on kuitenkin jo paljon laajempi kuin pelkkä palkkiotiedustelu, se on laajentunut jonkinlaiseksi ammattiprofiilin kartoitukseksi, jonka tuloksena saataisiin tietoja ristiin selaamalla palkkiotason lisäksi paljon muutakin ammattikuvaa syventävää hyödyllistä tietoutta.

Sitten kun kauan odotettu nettiuudistus on valmis, jaosto voisi aloittaa seuraavan ison remontin jaoston palkkiotiedustelun saattamiseksi ajan tarpeita vastaavaksi. Siihen kuuluisi ainakin yhden tai kahden asiaan pidemmäksi ajaksi sitoutuvan jaostolaisen kouluttaminen kyselyiden luomiseen, jotta osaamista saadaan myös jaoston haltuun.

Kiitos kaikille kyselyyn vastanneille, työryhmälle ja suunnitteluvaiheessa työryhmän ehdotuksia kommentoineille.

Tiina Lähteenmäki
Esko Meriluoto